

**Konkurs przedmiotowy z języka polskiego
dla uczniów szkół podstawowych
13 grudnia 2014 r. – zawody II stopnia (rejonowe)**

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz różne typy zadań. W niektórych podane są cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Wybierz tylko jedną z nich. W innych trzeba zdecydować o prawdziwości zdań. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź. Jeśli się pomylisz, błąd otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 60 minut.

Powodzenia!

Tekst I.

Ołówek jest najbardziej powszechnym narzędziem używanym do pisania oraz projektowania, jednak nie najstarszym. Poprzednikiem ołówka mógł być rylec, czyli cienki, metalowy pręcik, często wykonany z ołowiu. Używano go do wydrapywania znaków na papirusie – dawnej formie papieru. Polska nazwa pochodzi od ołowiu, którego używano do pisania w starożytnym Egipcie, Grecji oraz Rzymie. Do XIV wieku europejscy artyści do tworzenia jasnoszarych rysunków używali prętów ołowianych, cynkowych lub ze srebra. W XVI wieku Szwajcar Konrad Gesner w książce *Rozprawa o skamielinach* opisał pręt do pisania w drewnianej oprawce. Gdy w 1564 roku w Anglii znaleziono czysty grafit, zaczęto używać go do pisania zamiast ołowiu, jednak nazwa ołówek pozostała. Z kolei bardzo wygodny ołówek z gumką opatentowano dopiero w 1858 roku. Możliwość zmazania ołówka jest niewątpliwie wielką zaletą tego narzędzia pisarskiego.

Ze względu na swoją miękkość grafit wymaga jakiegoś rodzaju opakowania. Pierwotnie pałeczki grafitu owijane były w paski owczej skóry w celu wzmocnienia jego wytrzymałości. Wieści dotyczące tego nowego, cudownego przyrzędu szybko rozeszły się po całym ówczesnym świecie, zdobywając powszechne uznanie. Anglia mogła się cieszyć przywilejem monopolu* na produkcję ołówek aż do czasów, kiedy odkryto sposób na rekonstrukcję sproszkowanego grafitu. Prawie do końca XIX wieku charakterystyczne kwadratowe angielskie ołówki wytwarzane były z naturalnego grafitu. Dziś w miasteczku Keswick, położonym w pobliżu sławnych złóż grafitu, znajduje się słynne muzeum ołówek. Z kolei pierwszą udaną próbę wyprodukowania rysików ze sproszkowanego grafitu przeprowadzono w 1662 r. w Niemczech. Użyto do tego mieszanki grafitu, siarki i antymonu.

Włosi natomiast jako pierwsi wymyślili drewniane oprawy do ołówek w celu wykorzystania resztek drewna pochodzących z zakładu stolarskiego. Ich wersja ołówka była płaska, owalna i bardziej złożona od tej, z której korzystamy dziś. Pierwotnie do oprawy ołówek stosowano wydrążone gałęzie jałowca. Niedługo później została odkryta bardziej wydajna technika: wydrążano dwie drewniane połówki, w których umieszczano grafitowy rysik, na sam koniec sklejjąc drewniane elementy – jest to świetna metoda stosowana aż po dzień dzisiejszy.

W XVIII wieku we Francji i Austrii odkryto metodę polegającą na wymieszaniu sproszkowanego grafitu z gliną. Okazało się, że można uzyskać twardszy lub bardziej miękki rysik ołówka, zmieniając proporcje wymieszanych materiałów.

Na podstawie: www.begcom.it/pl/matita_storia.asp

* monopol – wyłączne prawo do produkcji lub handlu w jakiejś dziedzinie (*Słownik języka polskiego PWN*)

1. Wyjaśnij pochodzenie nazwy *ołówek*. (0-1)

.....

2. Wykorzystując informacje z tekstu, zredaguj do słownika artykuł hasłowy wyrazu *ołówek*. (0-3)

.....

.....

.....

3. Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. (0-1)

Rylec to inaczej

- A. grafitowa pałeczka.
- B. obudowa ołówka.
- C. ołowiany pręcik.
- D. sproszkowany grafit.

4. Oceń, które z poniższych zdań dotyczących tekstu jest fałszywe. Zaznacz F przy zdaniu fałszywym. (0-1)

Wyłączne prawo do produkcji lub handlu w jakiejś dziedzinie nazywamy monopolem.	F
Niewątpliwym sukcesem Niemców okazało się wyprodukowanie rysików o różnej twardości.	F
Do pisania na papirusie używano ołowiu.	F

5. W tabeli podano informacje dotyczące historii ołówka. Zaznacz T (tak) lub N (nie) w zależności od tego, czy się z nimi zgadzasz. (0-2)

W Anglii odkryto sposób na rekonstrukcję sproszkowanego grafitu.	T	N
W Anglii znajduje się najstarsze muzeum ołówków.	T	N

6. Dokończ poniższe zdanie. (0-1)

W Europie jeszcze w XIII wieku do wykonywania artystycznych rysunków wykorzystywano

.....

7. Oceń prawdziwość zdań zamieszczonych w tabeli. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe. (0-2)

Możliwość zmazania ołówka jest niewątpliwie wielką zaletą tego narzędzia pisarskiego.

W powyższym zdaniu występuje orzeczenie imienne.	P	F
Podmiotem w zdaniu jest wyraz <i>narzędzia</i> .	P	F

8. Wyjaśnij pisownię wyrazów: (0-2)

jasnoszary –

angielskie –

9. Wypisz z tekstu po dwa przykłady przymiotników opisujących i oceniających. (0-2)

Opisujące –,

Oceniające –,

10. Na podstawie tekstu wybierz poprawne uzupełnienie luk **10.1** i **10.2**. (0-2)

Drewniana obudowa ołówka to pomysł **10.1**, którzy początkowo w celu zabezpieczenia grafitu używali **10.2**

10.1

A. Niemców

B. Włochów

C. Anglików

10.2

A. pasków owczej skóry

B. mieszanki siarki i antymonu

C. wydrążonych gałęzi jałowca

11. Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego: *Życ z ołówkiem w ręku*. (0-1)

.....

.....

12. Jakiej części zdania nie ma w poniższym wypowiedzeniu? Wybierz odpowiedź spośród podanych. (0-1)

Angielskie ołówki wytwarzane były z naturalnego grafitu.

- A. Okolicznika.
- B. Podmiotu.
- C. Przydawki.
- D. dopełnienia.

Źródła do zadania 13.

1.

Szkoła Podstawowa nr 113 im. Leopolda Węgrzynowicza w Krakowie
--

2.

Joanna Olech – urodzona w 1955 roku w Warszawie graficzna, pisarka, autorka książek dla dzieci i młodzieży, m.in. <i>Dynastii Miziołków</i> . Pisze artykuły o literaturze dziecięcej do różnych czasopism.

13. Zamierzasz zaprosić znaną pisarkę na szkolną wystawę ołówków. Korzystając ze źródeł 1-2 , napisz dla niej oficjalne zaproszenie. Podpisz się jako AB. (0-3)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst II.

Katarzyna Campbell, *W piórniku*

Co się dzieje dziś w piórniku?
Głowa puchnie od tych krzyków.
Czy upały, czy wakacje?
Wykrzykują wszyscy racje.

Gumka myszka to zaczęła,
bo ekierka ją szturchnęła.
„Ej, uważaj! Ty, trójkątna!
Musisz się tu ciągle plątać?”

„Mażesz gumko same bzdury,
a zadzieras nos do góry!”
„Bzdury? Krzywe linie, bohomazy,
wasze błędy! Bez urazy.”

„Nie bądź mądra, pani gumko!
Czy wykręcisz równe kółko?
Narysujesz prostokącik?”
„Przestań cyrklu tutaj mącić!

Rysujecie romby, kółka?
Jesteś śmieszny! Bez ołówka?”
„Znamy całą geometrię.”
Tu linijka się odetnie.

Już ołówek wdał się w kłótnie
i wychwala się okrutnie.
Temperówka to usłyszysz.
„A co, kiedy złamiesz rysik?”

Niepotrzebne tutaj spory,
wszystkie ważne są przybory,
bez nas w szkole, ani rusz!
Skończcie sprzeczki. Proszę już!

14. Wypisz z wiersza synonimy wyrazu *kłótnia*. (0-1)

.....

15. Co było powodem kłótni bohaterów wiersza? (0-1)

.....

.....

16. Kto z kim nie kłóci się w tym wierszu? (0-1)

- A. gumka z ekierką.
- B. cyrkiel z gumką.
- C. ołówek z temperówką.
- D. gumka z temperówką.

17. Nazwij środek poetycki i określ jego funkcję w wierszu. (0-2)

Głowa puchnie od tych krzyków. –

.....

.....

18. W trzeciej zwrotce wiersza występują rymy: (0-1)

- A. żeńskie, dokładne, parzyste.
- B. męskie, niedokładne, parzyste.
- C. żeńskie, niedokładne, krzyżowe
- D. męskie, dokładne, krzyżowe.

19. Uzupełnij luki w poniższym wypowiedzeniu dotyczącym części mowy oraz jej funkcji. (0-2)

W zdaniu: *Gumka myszka to zaczęła* wyraz **to** jest

użytym w celu

20. Jako jeden z bohaterów wiersza zredaguj kartkę z dziennika, opisując swoje przeżycia. (0-10)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

